

Strategija i Akcioni plan za razvoj širokopojasnog pristupa u Republici Srbiji do 2012. godine – Komentar Telekom Srbija

1. Tržište širokopojasnih usluga u Srbiji prati velika ekspanzija i iz tog razloga referentni podaci iz 2007. godine o broju korisnika nisu dobra polazna osnova ocenu. Analiza nije na adekvatan način iskazala trend povećanja broja korisnika po tehnologijama pristupa. Ocena osnovnih uzroka problema širokopojasnog pristupa u Republici Srbiji urađena je bez aktuelne procene stanja na tržištu, validnih analiza i komparacija, i neodređena je u pogledu ocena tarifnih sistema. Stoga smatramo da zastarelost podataka korišćenih u analizi direktno utiče na relevantnost zaključaka.
2. Definicija širokopojasnog pristupa, u pogledu brzina pristupa, nije utemeljena u Evropskom regulatornom okviru. Mišljenja smo da je definicija preambiciozna uzimajući u obzir kratak vremenski period za ostvarivanje ciljeva iz Strategije i ukupni privredni razvoj u Republici Srbiji.
3. Strategija treba da ukaže na potrebu alociranja dodatnih frekventnih opsega u cilju podrške uspešnom razvoju mobilnih širokopojasnih servisa.
4. Rasčlanjivanje lokalne petlje podržava tendenciju dalje liberalizacije telekomunikacionog tržišta ali smatramo da rasčlanjivanje lokalne petlje u nije u tolikoj meri u direktnoj vezi sa razvojem i pružanjem širokopojasnih servisa.
5. Potrebno je da postavljeni cilj penetracije od 20% bude prikazan sa učešćem na učinak u segmentima fiksnog i mobilnog širokopojasnog pristupa.
6. Strategija treba da ukaže i na potrebu deobe „lokalne petlje“ i u segmentima KDS mreža i FWA mreža (opsezi 3.4 i 3.6 GHz svakako predstavljaju bitan resurs koji treba da podleže tržišnoj deregulaciji)
7. Strategija za razvoj širokopojasnog pristupa treba da sadrži i ciljanu finansijsku vrednost širokopojasnog tržišta koju Vlada i nadležno Ministarstvo želi da postigne u cilju ukupnog privrednog razvoja Republike Srbije. Postavljanje finansijskih ciljeva, pored penetracije, uz modeliranje potrebnih infrastrukturnih investicija i cena usluga opredeliće i potrebu Države da finansijski podrži projekte razvoja širokopojasne infrastrukture.
8. Smatramo da Akcioni plan zadire u još uvek zakonski neregulisanu oblast liberalizacije segmenta infrastrukture. Takođe Akcioni plan sadrži kratke rokove za predviđene aktivnosti.
9. Strategija kroz Akcioni plan mora više pažnje usmeriti i na segment podsticaja potražnje širokopojasnih usluga.
10. Strategija razvoja širokopojasnog pristupa treba da sadrži i načine obezbeđivanja povećanja predvidivosti, sigurnosti i povraćaja ulaganja u razvoj infrastrukture širokopojasnog pristupa u Republici Srbiji.

Opšti komentari i pojašnjenja

- Definicija širokopojasnog pristupa iz tačke 1.1. je preambiciozna i neutemeljena na sadašnjem stepenu tehnološkog i ekonomskog razvoja.

U svim relevantnim dokumentima Evropske komisije iz 2008. godine (Progress Report on the Single European Electronic Communications Market 2008 - 14th Report, 24.03.2009, Broadband access in the EU: situation at 1 July 2008, Supply of services in monitoring regulatory and market developments for electronic communications and information society services in Enlargement Countries – Report II, Jun 2009), dosledno se koristi sledeća definicija protoka širokopojasnog pristupa:

“Broadband capacity: Downstream capacity equal to or higher than 144 Kbit/s”

Nacionalna regulativa u zemljama EU može da propiše drugačiju definiciju. Vlada Nemačke je početkom 2009. promenila definiciju minimalnog protoka Broadband pristupa sa 384 kb/s na 1 Mb/s što je 4 puta manji protok nego u predlogu Strategije, dok se Srbija ne može porediti sa Nemačkom ni po stepenu tehnološkog razvoja ni po visini GDP indeksa.

Smatramo da definiciju protoka širokopojasnog pristupa treba usaglasiti sa važećom definicijom koju primenjuje Evropska komisija.

- U dokumentima Evropske komisije koristi se sledeća definiciju broja mobilnih Broadband linija, bez navođenja protoka:

Mobile BB lines - access to dedicated data services via data modems/cards/USB keys or a number of active users involved in transactions, made in last 90 days, whereby a user accessed advanced data services such as web/internet content, online multiplayer gaming content, VoD or other equivalent advanced data services (excluding SMS and MMS).

- Dokument nije ažuriran sa pokazateljima za 2008. godinu koji se odnose na Srbiju i Evropsku uniju.
- Konstatacija o uzrocima problema širokopojasnog pristupa navedena u trećem pasusu na strani 4 nije sasvim tačna: kablovski operatori predstavljaju konkurenciju u domenu infrastrukture, a mnogobrojni ISP provajderi konkurenciju u domenu usluga.
- Kod navođenja uspešnih pristupa rešavanju problema nerazvijenosti širokopojasnih tehnologija, na strani 4 kao i generalno u tekstu Strategije, nedostaje osvrt na izvore finansiranja. Ambiciozna razvojna strategija treba da obuhvati i učešće državnih i drugih fondova (public funding), posebno s obzirom na težnju da se cene usluga smanje usklade sa troškovima. Izgradnja infrastrukture u ruralnim i ređe naseljenim oblastima bez dopunskih izvora finansiranja nije isplativa za telekomunikacione operatore. Takođe je neophodno učešće države u realizaciji e-obrazovanja, e-zdravlja, e-uprave, kao i u obezbeđenju širokopojasnih usluga za lica sa invaliditetom i neprofitne institucije. Finansijska podrška države razvoju širokopojasnog pristupa je praksa u zemljama EU.

Na strani 12 dat je negativan stav o „subvencionisanju bilo koje vrste širokopojasnog pristupa”, bez navođenja mogućeg izvora i načina subvencionisanja.

- Nije jasno kako je izveden zaključak da „kvalitet usluga ... nije na nivou istih u evropskim zemljama”, u prvom pasusu tačke 3.2 (strana 11).
- U prvom pasusu tačke 3.2. (strana 11) je navedeno da je „(dopuniti: širokopojasni) pristup Internetu dostupan malom broju domaćinstava (15,5%)”. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (stanje za mart 2008), 15,5% domaćinstava ima širokopojasni pristup Internetu, pa u tom smislu u clju preciznosti treba usaglasiti rečenicu u tački 3.2.

Dostupnost širokopojasnog pristupa Internetu za domaćinstva može da se definiše kao procenat domaćinstava koja poseduju telefonski priključak koji podržava ADSL i/ili priključak na kablovsku televiziju koji podržava kablovski modem, bez obzira da li je domaćinstvo iskoristilo tehničku mogućnost širokopojasnog povezivanja na Internet.

- U tački 3.3. nije jasno da li se rezultati ankete odnose samo na odgovore postojećih operatora ili i potencijalnih operatora (posebnih ogranaka javnih preduzeća koja poseduju infrastrukturu). U analizi planiranih servisa se ne vidi koje planirane servise operatori mogu da pružaju korišćenjem sopstvene mreže, nije jasno planiranje mobilnog pristupa ukoliko se ne uvede četvrti mobilni operator ili MVNO, IPTV je naveden i pojedinačno i zajedno sa WebTV i Mobile TV, nije jasno šta obuhvata servis „Internet pristup”.

- U tački 4.1 (strana 14) nije navedeno da li se penetracija odnosi na stanovništvo ili domaćinstva; zaključujemo da se odnosi na stanovništvo, pošto je odgovarajuća prosečna penetracija fiksnog širokopojasnog pristupa u EU bila 22,9% u januaru 2009. (Izvor: 14th Implementation Report). Zemlje EU sa najnižom penetracijom širokopojasnog su: Slovačka (10,9%), Bugarska (11,2%), Rumunija (11,7%), Poljska (13,2%), i Grčka (13,4%).

Navedena penetracija širokopojasnih priključaka u Srbiji od 4,5% (pri čemu nije objašnjeno na koji datum se odnosi „sadašnja”) treba da se ažurira sa podacima za kraj 2008. godine (Izveštaj o radu RATEL od 24.04.2009). Ako se koriste podaci za 2008. godinu – ukupno 454.479 širokopojasnik priključaka (zbir ADSL, kablovskih modema i bežičnih pristupa), penetracija fiksnog širokopojasnog pristupa iznosi 6,06% za stanovništvo prema popisu 2002, odnosno 6,20% za procenu broja stanovnika 1.1.2009. koju je dao Republički zavod za statistiku. Zaostajanje za zemljama EU je značajno, ali je manje od navedenog.

Prema izveštaju „Supply of services in monitoring regulatory and market developments for electronic communications and information society services in Enlargement Countries, Report II“ (Cullen International za EC, jun 2009), prosečna penetracija fiksnog širokopojasnog pristupa u posmatranim zemljama jugoistočne Evrope (Ex-YU bez Slovenije, Albanija i Turska) je u januaru 2009. iznosila 7,59%. Za Srbiju je navedena penetracija od 6,31%, zemlja sa najvećom penetracijom je Hrvatska (11,80%), a najmanja penetracija je u Albaniji (1,40%).

Penetraciju mobilnog širokopojasnog pristupa, koja nije posebno navedena u dokumentu, bi trebalo prikazati prema napred navedenoj metodologiji EC. Prosečna penetracija mobilnog širokopojasnog pristupa u zemljama EU je 2,8%, a kreće se u rasponu od 0,4% do 11,4% (Austrija).

Nedostaje podatak o proceni broja stanovnika u 2012. godini, kao i da li je u cilju penetraciju od 20% uračunat i mobilni širokopojasni pristup. Prema aktuelnim podacima o stanovništvu, za dostizanje penetracije fiksnog širokopojasnog pristupa od 20% na kraju 2012. treba da bude 1,47 miliona priključaka.

- Nije jasno na šta se odnosi pojam „region”, koji ne postoji u administrativno teritorijalnoj podeli Republike Srbije (u tački 4.1, tačka 3. ispod trećeg pasusa na strani 14, kao i na strani 27).
- U poslednjem pasusu na strani 15, navedeno je da će novi investitori i operatori nuditi usluge isključivo preko postojeće infrastrukture primenom LLU. Treba imati u vidu da se investicije u opremu potrebnu za pružanje usluga ne mogu porediti sa investicijama u izgradnju i modernizaciju pristupne mreže koje isključivo padaju na teret Telekomu Srbija, i da se i posle liberalizacije mora očuvati sposobnost Telekomu da nastavi sa investicijama. Nije pomenuta mogućnost da novi operatori investiraju u izgradnju sopstvene mreže.

Postojanje dominantnog operatora ne podrazumeva uvek i malu penetraciju širokopojasnog pristupa. Prema izveštaju „Supply of services in monitoring regulatory and market developments for electronic communications and information society services in Enlargement Countries, Report II“, Hrvatska ima najveću penetraciju iako je učešće dominantnog operatora u maloprodaji preko 80%. Srbija je navedena kao zemlja sa preovlađujućim učešćem alternativnih operatora u maloprodaji (36% Telekom i 64% ostali operatori, što je u skladu sa podacima iz izveštaja RATEL za 2008. godinu).

- S obzirom na se ciljevi Strategije odnose na 2012. godinu, na strani 17 u drugom pasusu umesto „neophodno je postojeću bakarnu infrastrukturu zameniti optičkim kablovima” trebalo bi koristiti formulaciju „neophodno je postojeću bakarnu infrastrukturu postupno zamenjivati optičkim kablovima”.

- Nije jasno šta se podrazumeva pod definisanjem vlasničkih odnosa u postojećoj telekomunikacionoj kanalizaciji koja je u vlasništvu Telekoma Srbija koje treba da prethodi formiranju katastra (prvi pasus na strani 20, druga alineja na strani 27).
- Smatramo da je važno je da se Akcioni plan dopuni kako bi se obezbedilo odgovarajuće ušesće Telekoma Srbija u sledećim aktivnostima:
 - Aktivnost 1. Formiranje katastra telekomunikacione kanalizacije i definisanje vlasništva nad telekomunikacionom kanalizacijom (rok 4. kvartal 2009),
 - Aktivnost 3. Donošenje Pravilnika o raščlanjavanju lokalne petlje,
 - Aktivnost 4. Analiza iskorišćenosti spektra, donošenje predloga za efikasno korišćenje i upravljanje radio-frekvencijskih spektrom i izrada Plana namene radio-frekvencijskih opsega (4. kvartal 2009),
 - Aktivnost 5. Izrada Akcionog plana za efikasno korišćenje telekomunikacione infrastrukture (4. kvartal 2009.)

Terminologija

- Izrazi „poslednji kilometar“ i „poslednja milja“ nisu uobičajeni u tehničkoj terminologiji na srpskom jeziku. U telekomunikacionom žargonu „last mile“ označava poslednju deonicu pristupne mreže, i može se odnositi na različite tehnologije pristupa. U slučaju bakarnih parica u telefonskoj mreži, kod nas je uobičajen izraz „sekundar“. U Pojmovniku je „poslednji kilometar“ pogrešno definisan kao „mrežni resursi od centrale do korisnika“
- Nije jasno tehničko značenje pojma „širokopojasna transportna mreža“ koji se koristi u tekstu.
- Iz definicija izbora operatora u Pojmovniku treba izostaviti „određivanjem operatora unapred“ jer se to odnosi na prethodni izbor operatora
- Definicija pojma javne mobilne telekomunikacione mreže u Pojmovniku se poziva na taj isti pojam.
- Lokalna petlja se ne definiše kao „mrežni resursi od centrale do korisnika“ kako je navedeno u Pojmovniku, već treba koristiti definiciju EC, na primer: „lokalna petlja je fizičko kolo koje povezuje terminalnu tačku mreže na strani korisnika sa razdelnikom ili ekvivalentnim uređajem u javnoj fiksnoj telefonskoj mreži“.
- Definicija usluga Interneta u Pojmovniku je nepotpuna, treba je uskladiti sa definicijom iz Pravilnika o pružanju Internet usluga koji je doneo RATEL.

Telekom Srbija a.d.